

Työ- ja elinkeinoministeriölle

Viite: TEM/1568/03.01.01/2015

Asia: Lapsiasiavaltuutetun lausunto hallituksen esitysluonnoksesta laeiksi vähittäiskaupan sekä parturi- ja kampaamoliikkeen aukioloajoista annetun lain kumoamisesta ja sopimattomasta menettelystä elinkeino-toiminnassa annetun lain muuttamisesta

Lapsiasiavaltuutetun tehtävänä on arvioida ja edistää lapsen oikeuksien toteutumista Suomessa. Työn perustana on YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus (SopS 59 ja 60/1991, LOS), joka on lailla voimaan saatettu ihmisoikeussopimus. Lapsiasiavaltuutettu arvioi hallituksen esitysluonnosta lapsen oikeuksien yleissopimuksen näkökulmasta.

Hallituksen esitysluonnoksen keskeiset ehdotukset ja tavoitteet

Esityksessä ehdotetaan poistettavaksi vähittäiskaupan sekä parturi- ja kampaamoliikkeiden aukioloaikoja koskevat rajoitukset. Lisäksi esityksessä ehdotetaan, että kauppakeskuksessa tai vastaavassa myymäläkeskityksessä toimivalla pienyrittäjällä olisi oikeus pitää liikkeensä suljettuna yhtenä päivänä viikossa.

Esityksen tavoitteena on vapauttaa vähittäiskauppojen sekä parturi- ja kampaamoliikkeiden aukioloajat ja poistaa tarve aukioloaikoja koskeviin poikkeuslupiin sekä säilyttää kauppakeskuksessa tai vastaavassa myymäläkeskityksessä toimivan pienyrittäjän oikeus yhteen vapaapäivään viikossa.

Lapsiasiavaltuutetun kannanotot

Työ- ja elinkeinoministeriö ei ole osoittanut lausuntopyyntöä kyseessä olevasta hallituksen esitysluonnoksesta lapsiasiavaltuutetulle, mutta lapsiasiavaltuutettu antaa lausunnon oma-aloitteisesti, toteuttaakseen lakisääteistä tehtävänsä. Lapsiasiavaltuutetun tehtäviin kuuluu muun seurata lainsäädäntöä ja yhteiskunnallista päätöksentekoa sekä arvioida niiden vaikutuksia lasten hyvinvointiin sekä aloittein, neuvoin ja ohjein kehittää yhteiskunnallista päätöksentekoa lasta koskevista asioista ja edistää lapsen edun toteutumista yhteiskunnassa (laki lapsiasiavaltuutetusta 1221/2004, 2 §).

Lapsiasiavaltuutettu huomauttaa, että hallituksen esitysluonnoksessa ei ole esitetty lainkaan lapsivaikutusten arviointia.

Vähittäiskaupoissa sekä parturi- ja kampaamoliikkeissä työskentelee runsaasti lapsiperheiden vanhempia ja huoltajia. Esitysluonnoksessa ehdotetuilla muutoksilla on siten suora vaikutus lapsiin ja heidän arkeensa.

YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus edellyttää, että kaikissa julkisen tai yksityisen sosiaalihuollon, tuomioistuinten, hallintoviranomaisten tai lainsäädäntöelimien toimissa, jotka koskevat lapsia, on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu (3(1) art). Sopimusvaltiot ovat sitoutuneet ryhtymään kaikkiin tarpeellisiin lainsäädännöllisiin, hallinnollisiin ja muihin toimiin yleissopimuksessa tunnustettujen oikeuksien toteuttamiseksi (4 art). Lapsen oikeuksien yleissopimusta tulee tulkita kokonaisuutena. Lapsen etu toteutuu, kun kaikki yleissopimuksessa taatut lapsen oikeudet toteutuvat.

Lapsen edun mukaiset ratkaisut edellyttävät, että muutosten ja muiden toimien vaikutuksia lapsiin arvioidaan. Yleissopimuksen täytäntöönpanoa ja toteutumista valvova YK:n lapsen oikeuksien komitea on todennut, että "[j]otta täytäntöönpanotoimenpiteiden osalta voitaisiin taata, että lapsen etu otetaan ensisijaisesti huomioon lainsäädännössä sekä politiikkojen suunnittelussa ja toteuttamisessa kaikilla hallitustasoilla, tarvitaan jatkuvaa lapsen oikeuksiin kohdistuvien vaikutusten arviointia, jonka avulla voidaan ennustaa kaikkien ehdotettujen lakien, politiikkojen tai määrärahojen vaikutusta lapsiin ja heidän oikeuksistaan nauttimiseen, sekä täytäntöönpanon todellisten lapsen oikeuksiin kohdistuvien vaikutusten jälkiarviointia".¹

Lapsiasiavaltuutettu korostaa, että lapsivaikutusten arviointi on tehtävä kokonaisuutena; on arvioitava kyseessä olevan ehdotuksen muutoksen vaikutukset lapsiin huomioiden siihen suoraan tai välillisesti liittyvät muut muutosehdotukset sekä voimassa oleva lainsäädäntö.

Samanaikaisesti tämän esityksen kanssa on valmistella lainsäädäntöön lukuisia muita lapsiin vaikuttavia muutoksia, joilla on selkeä yhteys tähän esitykseen. Esimerkiksi varhaiskasvatukseen kohdistuvat muutokset, kuten subjektiivisen oikeuden varhaiskasvatukseen rajoittaminen 20 tuntiin viikossa, ryhmäkokojen kasvattaminen, sekä suunnitelmat heikentää perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoimintaan ovat selkeästi yhteydessä kauppojen aukioloaikoja koskevaan muutokseen.

Vanhemman tai huoltajan ollessa työssä, on lapsella oltava turvallinen ja tervettä kasvua ja kehitystä tukeva hoitopaikka. Aukioloaikojen vapauttaminen voi lisätä työtekijöille työvuoroja, joiden ajaksi lapsen hoidon järjestäminen voi olla haastavaa. Seurauksena voi olla esimerkiksi hoitopaikan vaihtuminen, jolloin lapselle tärkeä ihmissuhteet katkeavat. Entistä isompi ryhmä, jossa lapset ja aikuiset välttämättä tunne toisiaan, voi olla lapselle stressaava. Seurauksena voi olla hoitopäivän pitkittyminen tai tarve ilta- tai yöhoitoon. Lapsella on oikeus leikkiin ja vapaa-aikaan (LOS 31 art), jota heidän tulee saada viettää myös vanhempiensa kanssa.

Varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksen yhteydessä järjestettävässä aamu- ja iltapäivätoiminnassa on kyse lapsen oikeudesta terveeseen kehitykseen (LOS 6 art). Vanhemmilla on ensisijainen vastuu lapsen kasvusta ja kehityksestä ja valtiolla on velvollisuus ryhtyä kaikkiin asianmukaisiin toimiin taatakseen, että työssäkäyvien vanhempien lapsilla on oikeus hyödyntää heille tarkoitettuja lastenhoitopalveluita ja -laitoksia (18 art). Aukioloaikojen vapauttaminen ja samanaikaiset lapsiperheisiin kohdistuvat palveluiden heikennykset, erityisesti varhaiskasvatukseen, voivat johtaa siihen, että lapsen oikeus kasvuun ja kehitykseen vaarantuu.

Lapsiasiavaltuutettu katsoo, että hallituksen esityksen jatkovalmistelussa on tehtävä tutkittuun tietoon perustuva lapsivaikutusten arviointi ja sen perusteella on etsittävä ja toteutettava vaihtoehdot, jotka parhaiten toteuttavat lapsen edun ensisijaisuuden periaatetta. Luonnoksessa hallituksen esitykseksi on vain vähäisesti sivuttu esimerkiksi varhaiskasvatuksen palvelutarvetta. Lapsiasiavaltuutettu suhtautuu kokonaisuudessaan kriittisesti valmistelussa olevaan muutokseen.

Jyväskylässä 16.9.2015

Tuomas Kurttila
Lapsiasiavaltuutettu

Merike Helander
Lakimies

---

¹ CRC/GC/C/14 (2013), kohta 35.